

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Petra Průchy a JUDr. Jana Vyklického v právní věci žalobce: **F. Š.,** zastoupený JUDr. Marií Piekarzovou, advokátkou se sídlem Těšínská 1495, Šenov, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení,** se sídlem Křížová 1292/25, Praha 5 - Smíchov, o přezkoumání rozhodnutí žalované ze dne 21. 3. 2012, č. j. X, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 22. 10. 2012, č. j. 22 Ad 23/2010 – 22,

takto:

I. Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 22. 10. 2012, č. j. 22 Ad 23/2010 - 22, **se zrušuje.**

II. Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 21. 3. 2012, č. j. X, **se zrušuje** a věc **se vrací** žalované k dalšímu řízení.

III. Žalovaná **je povinna** zaplatit žalobci náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti a o žalobě ve výši 1.936 Kč do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám advokátky JUDr. Marie Piekarzové.

Odůvodnění:

Včas podanou kasační stížností napadl žalobce (dále též „stěžovatel“) v záhlaví uvedený rozsudek Krajského soudu v Brně, kterým byla zamítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí žalované ze dne 21. 3. 2012, č. j. X. Krajský soud v Brně při posouzení věci vycházel z následujícího skutkového stavu:

Stěžovateli byl ode dne 30. 12. 2009 přiznán starobní důchod podle § 31 zákona č. 155/1995 Sb. v částce 11.388 Kč měsíčně. V důsledku dodatečného zhodnocení

zvláštního příspěvku horníkům za roky 1994 a 1995 mu byl starobní důchod rozhodnutím žalované ze dne 7. 6. 2010 zvýšen ode dne 30. 12. 2009 na částku 11.413 Kč měsíčně. Dne 9. 12. 2011 stěžovatel požádal o zvýšení starobního důchodu podle nařízení vlády č. 363/2009 Sb., o stanovení důchodového věku a přepočtu starobních důchodů některých horníků, kteří začali vykonávat své zaměstnání před rokem 1993. Namítl přitom, že mu dosud nebyla započtena celá doba pojištění odpracovaná v I.AA pracovní kategorii, v této kategorii mu byla hodnocena pouze doba do 31. 12. 1992, nikoli již doba od 1. 1. 1993 do 18. 5. 1994.

Podle potvrzení o odpracované době ze dne 14. 12. 2009 vydaného státním podnikem DIAMO (právním nástupcem státního podniku Jihomoravské lignitové doly) pracoval stěžovatel v období od 1. 12. 1978 do 30. 5. 1994 ve státním podniku Jihomoravské lignitové doly na závodě 01 v Dubňanech. Dne 30. 5. 1994 ukončil pracovní poměr dohodou. V I.AA pracovní kategorii odpracoval 5.098 kalendářních dní, tj. 3.059 směn. Žalovaná v řízení o žádosti stěžovatele požádala DIAMO, s. p., o potvrzení počtu směn odpracovaných stěžovatelem v zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech v době od 1. 1. 1993 do 31. 12. 2008, a to na tiskopise vydaném žalovanou podle § 4 nařízení vlády č. 363/2009 Sb. DIAMO, s. p., na tuto žádost pouze přípisem ze dne 20. 12. 2011 sdělil, že po 31. 12. 1992 nemá k dispozici žádné záznamy o odfáraných směnách bývalých zaměstnanců Jihomoravských lignitových dolů, s. p., Hodonín. Také sdělení DIAMO, s. p., ze dne 9. 11. 2011 dokládá pouze počet odpracovaných směn v letech 1993 a 1994 uvedených na mzdových listech - v roce 1993 234 odpracovaných směn a v roce 1994 odpracovaných 66,5 směn. Současně se zde uvádí, že nejsou vedeny žádné záznamy o tom, že tyto směny byly odpracovány v podzemí Jihomoravských lignitových dolů, s. p., tedy že se jedná o směny odfárané. Zařazení zaměstnání vykonávaného stěžovatelem v letech 1993 a 1994 do pracovní kategorie není zřejmé ani z evidenčního listu důchodového pojištění.

Stěžovatel ke své žádosti o přepočet starobního důchodu podle nařízení vlády č. 363/2009 Sb. předložil čestné prohlášení své i čtyř spolupracovníků o tom, že od 1. 1. 1993 do 18. 5. 1994 vykonával výhradně práci horníka – dělníka se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinném dolu. Ve správním řízení dále předložil oznámení Jihomoravských lignitových dolů, s. p., Hodonín, o přiznání zvláštního příspěvku horníkům - útlumového podle zákona č. 98/1987 Sb., o zvláštním příspěvku horníkům, ze dne 31. 5. 1994, kde se uvádí, že vykonával zaměstnání v pracovní kategorii I.AA po dobu delší než 15 let, nárok na zvláštní příspěvek mu vznikl dne 19. 5. 1994.

Rozhodnutím ze dne 17. 1. 2012 žalovaná zamítla žádost stěžovatele o zvýšení starobního důchodu podle § 3 odst. 1 písm. b) nařízení vlády č. 363/2009 Sb. s odůvodněním, že stěžovatel před 1. 1. 2009 odpracoval v zaměstnání v hornictví v I.AA pracovní kategorii pouze 3.059 směn a nesplnil tak podmínku uvedenou v § 1 písm. b) nařízení. Proti rozhodnutí podal stěžovatel námitky, které byly rozhodnutím žalované ze dne 21. 3. 2012, č. j. 530 917 219/315-EK, zamítnuty.

Krajský soud v Brně konstatoval, že záznamy DIAMO, s. p., neprokazují, že by stěžovatel od 1. 1. 1993 pracoval v podzemí. Dále přisvědčil názoru žalované, že čestná prohlášení bývalých spoluzaměstnanců stěžovatele o tom, že i po dni 1. 1. 1993 vykonával práci horníka pod zemí v hlubinném dolu, lze v souladu s § 85 odst. 5 zákona č. 582/1991

Sb. použít výhradně k prokázání doby pojištění, nikoli k prokázání zařazení zaměstnání do pracovní kategorie. Krajský soud tedy považoval za prokázané, že stěžovatel do 1. 1.1993 odpracoval v zaměstnání v hornictví v I.AA pracovní kategorii 3.059 směn, počet směn odpracovaných v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech v období od 1. 1. 1993 nebyl potvrzen. Žalovaná proto správně uzavřela, že stěžovatel nesplnil podmínku pro přepočet starobního důchodu dle § 1 písm. b) nařízení vlády č. 363/2009 Sb., Krajský soud žalobu zamítl jako nedůvodnou podle § 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“).

Podanou kasační stížností napadl stěžovatel rozsudek Krajského soudu v Brně z důvodů podle § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) s. ř. s. Namítl, že splnil všechny podmínky potřebné ke vzniku nároku na přepočet starobního důchodu podle nařízení vlády č. 363/2009 Sb., neboť před 1. 1. 2009 získal nejméně 3.359 směn v zaměstnání v hornictví. Dokladem žalované prokázal, že do 31. 12. 1992 získal celkem 5.098 kalendářních dní zaměstnání v I.AA pracovní kategorii, tedy 3.059 odpracovaných směn. Co se týče doby od 1. 1. 1993 do 15. 5. 1994, stěžovatel upozornil na to, že jeho bývalý zaměstnavatel Jihomoravské lignitové doly, s. p., nevedl po zrušení pracovních kategorií od 1. 1. 1993 v rozporu se zákonnou povinností stanovenou v § 13 odst. 2 zákona č. 98/1987 Sb., o zvláštním příspěvku horníkům, ve znění pozdějších předpisů, evidenci odpracovaných důlních směn. Jeho právní zástupce DIAMO, s. p., odmítl na příslušném formuláři vykázat odpracované směny v zaměstnání v hornictví pro nedostatek evidence. Stěžovatel proto prokázal odpracování nejméně 300 směn zaměstnání v hornictví v době od 1. 1. 1993 do 15. 5. 1994 pomocí potvrzení DIAMO, s. p. o odpracovaných směnách, čestných prohlášení svědků o tom, že vykázané směny byly skutečně odpracovány v zaměstnání v hornictví a oznámením o přiznání ZPH – útlumového. Stěžovatel přitom považoval za podstatné prokázání výkonu hornické práce v podzemí hlubinného dolu. Jeho kvalifikace do pracovní kategorie je podle něj druhotná, neboť tu lze zjistit nahlédnutím do příslušného předpisu.

Stěžovatel má za to, že pokud žalovaná připouští důkaz čestného prohlášení jedině v případě výslovně uvedeném v § 85 odst. 5 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, tj. při prokazování doby pojištění a nikoliv při prokazování výkonu činnosti v určité pracovní kategorii, jedná se o ryze formalistický postup, jímž porušuje ústavní právo na spravedlivý proces. Žalovaná pouze vyhledala přímé a výslovné pokyny v zákoně, aniž by se zabývala jeho smyslem a účelem. Smyslem § 85 odst. 5 zákona č. 582/1991 Sb. je umožnit žadateli prokázat určitou skutečnost čestným prohlášením v případě, že v důsledku porušení povinnosti zaměstnavatele je evidence, z níž žalovaná při posuzování žádosti o důchod vychází, neúplná či dokonce chybná. Případ stěžovatele se sice týká jiné podmínky, ale jde o analogický případ. Stěžovatel tedy vytýká krajskému soudu, že souhlasil se závěrem žalované, že čestná prohlášení a rozhodnutí o přiznání zvláštního příspěvku horníkům nelze v řízení o nároku podle nařízení vlády č. 363/2009 Sb. použít jako důkaz a že tudíž nebylo prokázáno odpracování nejméně 3.300 směn v zaměstnání v hornictví před 1. 1. 2009. Stěžovatel zde poukazuje i na judikát Nejvyššího správního soudu sp. zn. 6 Ads 129/2009, v němž Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že § 85 a § 84 zákona č. 582/1991 Sb. sice zavádí specifika dokazování v řízení ve věcech důchodového pojištění, avšak dokazování v oblasti pracovních kategorií neupravuje. Z uvedeného stěžovatel dovozuje, že i v řízení o nároku podle nařízení vlády č. 363/2009 Sb. je možné jako důkaz použít všechny prostředky

uvedené v § 125 občanského soudního řádu, jimiž lze zjistit stav věci. Stěžovatel současně spatřuje nepřezkoumatelnost rozsudku krajského soudu v tom, že se vůbec nezabýval jeho argumentací k přípustnosti jiných důkazů k prokázání odpracovaných směn v zaměstnání v hornictví v období od 1. 1. 1993 do 31. 12. 2008 než potvrzením zaměstnavatele. Navrhl, aby Nejvyšší správní soud zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně i rozhodnutí žalované a věc jí vrátil k dalšímu řízení se závazným právním názorem, že stěžovatel splnil podmínky pro vznik nároku na přepočet dříve přiznaného starobního důchodu podle § 3 odst. 1 písm. b) nařízení vlády č. 363/2009 Sb.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek Krajského soudu v Brně z hlediska uplatněných stížních bodů, jakož i ve smyslu § 109 odst. 3 s. ř. s., a po posouzení věci dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

Nařízení vlády č. 363/2009 Sb. bylo vydáno na základě zmocnění obsaženého v § 107 odst. 4 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění účinném od 1. 7. 2009. Cílem tohoto zákonného zmocnění bylo stanovení nižšího důchodového věku horníkům, kteří vykonávali zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech, které bylo podle předpisů účinných před 1. 1. 1993 zařazeno mezi zaměstnání I. pracovní kategorie zakládající nárok na starobní důchod při dosažení věku aspoň 55 let, toto zaměstnání přitom vykonávali před rokem 1993 i následně po zrušení pracovních kategorií od 1. 1. 1993 a kteří právě v důsledku zrušení pracovních kategorií nesplnili podmínku stanovené doby zaměstnání v I. pracovní kategorii uvedenou v zákoně č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění účinném ke dni 31. prosince 1995, pro stanovení důchodového věku 55 let. Vláda byla dále zmocněna k tomu, aby upravila způsob, jak se toto zaměstnání vykonávané po 31. prosinci 1992 prokazuje. Ustanovení § 107 odst. 4 zákona č. 155/1995 Sb. současně stanovilo, že zaměstnavatelé, kteří po 31. prosinci 1992 zaměstnávali tyto osoby, jsou povinni výkon tohoto zaměstnání potvrzovat. Vláda dále mohla upravit, jakým způsobem se přepočtou starobní důchody pojištěnců uvedených ve větě první, kteří splnili podmínky pro stanovení těchto nižších věkových hranic.

Nejvyšší správní soud úvodem konstatoval, že při prokazování splnění podmínky uvedené v § 1 písm. b) nařízení vlády č. 363/2009 Sb. pro nárok na zvýšení starobního důchodu nebylo mezi stranami sporné, že stěžovatel získal do 31. 12. 1992 celkem 5.098 kalendářních dní v I.AA pracovní kategorii v hornictví, tj. 3.059 směn. Sporné zůstává pouze to, zda stěžovatel od 1. 1. 1993 do 18. 5. 1994 vykonával nadále stejnou činnost, tedy zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech, které bylo podle předpisů účinných před 1. 1. 1993 zařazeno mezi zaměstnání I. pracovní kategorie zakládající nárok na starobní důchod při dosažení věku aspoň 55 let.

Žalovaná při zjišťování skutkového stavu zaujala názor, že prokázání odpracovaných směn v zaměstnání zařazeném před 1. 1. 1993 v I.AA pracovní kategorii je možné jedině_potvrzením vystaveným zaměstnavatelem podle § 4 nařízení vlády č. 363/2009 Sb. na tiskopise vydaném žalovanou, a že jiné doklady, např. čestné prohlášení svědků či žadatele, příp. oznámení zaměstnavatele o přiznání zvláštního příspěvku horníkům - útlumového podle zákona č. 98/1987 Sb., jsou nedostačující. S tímto názorem se Nejvyšší správní soud neztotožnil.

Ustanovení § 4 nařízení vlády č. 363/2009 Sb. ukládá zaměstnavatelům, u nichž byly v období od 1. ledna 1993 do 31. prosince 2008 zaměstnány osoby vykonávající zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech povinnost potvrdit počet směn odpracovaných v zaměstnání v hornictví na tiskopisu vydaném Českou správou sociálního zabezpečení. Byť je toto potvrzení při prokazování nároku na stanovení důchodového věku a přepočet starobního důchodu podle nařízení vlády č. 363/2009 Sb. nepochybně „prvotním“ důkazním prostředkem, nelze jej považovat za důkazní prostředek výlučný. Podle § 50 odst. 4 správního řádu je určitý podklad pro správní orgán závazný jedině tehdy, pokud tak stanoví zákon; jinak hodnotí správní orgán podklady, zejména důkazy, podle své úvahy; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo v řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci. Závaznost potvrzení vydaného podle § 4 nařízení vlády č. 363/2009 Sb. není stanovena žádným zákonem, nevyplývá ani z tohoto ustanovení. Tato listina je tak sice primárním, ale nikoliv jediným možným dokladem prokazujícím výkon určitého druhu zaměstnání v hornictví. Dále lze tuto rozhodnou skutečnost prokazovat standardními důkazními prostředky podle správního řádu, např. právě čestným prohlášením či výslechem zaměstnanců, kteří v posuzovaném časovém období prokazatelně pracovali v téže či obdobné profesi a na témže pracovišti jako žadatel, osobně jej znali a mohou tak potvrdit, že vykonával zaměstnání v hornictví se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinných dolech.

Nejvyšší správní soud dodává, že pokud žalovaná dovozovala nepřijatelnost čestných prohlášení předložených stěžovatelem z § 85 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, je nutno konstatovat, že toto ustanovení sice zavádí specifika dokazování některých pojistných dob, prokazování jiných rozhodných skutečností (např. právě výkon zaměstnání v určité pracovní kategorii) však neupravuje.

Nejvyšší správní soud dále poukazuje na to, že v projednávané věci žalovaná sice trvala na tom, že pro prokázání oprávněnosti nároku stěžovatele dle nařízení vlády č. 363/2009 Sb. je jediným přijatelným důkazem potvrzení zaměstnavatele vydané na stanoveném tiskopise, současně se však spokojila pouze s neformálním přípisem DIAMO, s. p., obsahujícím sdělení, že po 31. 12. 1992 nejsou k dispozici žádné záznamy o odfáraných směnách bývalých zaměstnanců Jihomoravských lignitových dolů, s. p., Hodonín. Zaslání potvrzení na stanoveném tiskopise tedy důsledně nepožadovala, přesto se ostatními podklady předloženými stěžovatelem odmítla zabývat.

Jak již bylo uvedeno výše, žalovaná tak zatížila své řízení vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí, a z toho důvodu měl krajský soud napadené rozhodnutí o námitkách zrušit.

Nejvyšší správní soud podotýká, že rozsudek krajského soudu je na samé hranici přezkoumatelnosti, neboť krajský soud se náležitě nevypořádal s použitelností jiných důkazů k prokázání výkonu zaměstnání v určité pracovní kategorii než potvrzením zaměstnavatele. Pouze ohledně čestných prohlášení údajných bývalých spoluzaměstnanců stěžovatele uvedl, že je lze podle § 85 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, použít výhradně k prokázání doby pojištění.

Nejvyšší správní soud tedy shledal naplnění stěžovatelkou namítaného stížního důvodu podle § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. a rozhodl proto o zrušení rozsudku Krajského

soudu v Brně. Z výše uvedeného vyplývá, že již v řízení před krajským soudem byly dány důvody pro zrušení rozhodnutí žalované pro vady řízení podle § 78 odst. 1 s. ř. s. Pokud by tedy Nejvyšší správní soud zrušil pouze rozsudek krajského soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení, musel by krajský soud (vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu) rozhodnout o zrušení rozhodnutí žalované o námitkách a pouze by přenesl závazný právní názor svým novým rozsudkem správnímu orgánu. Proto je Nejvyšší správní soud toho názoru, že je v projednávané věci účelné současné zrušení rozhodnutí žalované o námitkách spolu se zrušením rozsudku krajského soudu.

Z těchto důvodů Nejvyšší správní soud podle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. zrušil vedle napadeného rozsudku krajského soudu i žalobou napadené rozhodnutí žalované o námitkách. Té také podle § 78 odst. 4 s. ř. s. vrátil věc k dalšímu řízení, v němž je podle odst. 5 téhož ustanovení žalovaná vázána právním názorem v tomto rozsudku vysloveným.

V novém řízení žalovaná opětovně požádá DIAMO, s. p., o potvrzení počtu směn odpracovaných stěžovatelem v I.AA pracovní kategorii na stanoveném tiskopisu. Spolu s žádostí zašle státnímu podniku podklady předložené stěžovatelem v rámci správního řízení, tedy čestné prohlášení stěžovatele a čtyř svědků o tom, že od 1. 1. 1993 do 18. 5. 1994 vykonával výhradně práci horníka – dělníka se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinném dolu, a dále oznámení o přiznání ZPH – útlumového. Údaje uvedené v potvrzení DIAMO, s. p., pak žalovaná vyhodnotí v souhrnu s ostatními podklady. V případě, že DIAMO, s. p., odmítne toto potvrzení na předepsaném tiskopise zaslat, posoudí žalovaná sama na základě jiných shromážděných podkladů, zda stěžovatel od 1. 1. 1993 do 18. 5. 1994 vykonával práci v I.AA pracovní kategorii a kolik směn takto vykonal. Nejvyšší správní soud zde připomíná, že při posuzování důkazní síly čestných prohlášení svědků o tom, že stěžovatel od 1. 1. 1993 do 18. 5. 1994 vykonával výhradně práci horníka – dělníka se stálým pracovištěm pod zemí v hlubinném dolu, je třeba vzít v úvahu, zda je prokázáno, že tito svědci v uvedené době sami pracovali v hlubinném dolu Důl 1. Máj Dubňany a mohli tedy potvrdit, že s nimi stěžovatel působil na tomto pracovišti.

Jelikož Nejvyšší správní soud je za této procesní situace posledním soudem, který o věci rozhodl, musí též rozhodnout o náhradě nákladů celého soudního řízení ve smyslu § 110 odst. 3 věta druhá s. ř. s. Stěžovatel měl v projednávané věci plný úspěch, má proto právo na náhradu nákladů řízení proti žalované podle § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel soudu nepředložil žádné vyúčtování nákladů řízení, proto Nejvyšší správní soud vycházel při určení nákladů řízení ze skutečností zřejmých ze spisu. Před krajským soudem stěžovatel zastoupen nebyl, v řízení o kasační stížnosti byl zastoupen na základě plné moci advokátkou JUDr. Marií Piekarzovou. Z obsahu spisu vyplývá, že zástupkyně stěžovatele učinila v řízení o kasační stížnosti celkem dva úkony právní služby, a to převzetí a přípravu zastoupení ve smyslu § 11 odst. 1 písm. a) vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátní tarif, a podání kasační stížnosti jako úkon ve smyslu § 11 odst. 1 písm. d) advokátního tarifu. Za tyto dva úkony tedy náleží částka 1.000 Kč a náhrada hotových výdajů podle § 13 odst. 3 advokátního tarifu ve výši 600 Kč. Odměna byla navýšena o částku odpovídající dani z přidané hodnoty (336 Kč), neboť advokátka je plátkyní daně z přidané hodnoty. Celkovou odměnu ve výši 1.936 Kč je žalovaná povinna zaplatit stěžovateli do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám jeho zástupkyně. Žalovaná neměla ve věci úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení ze zákona (§ 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 23. října 2013

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu